

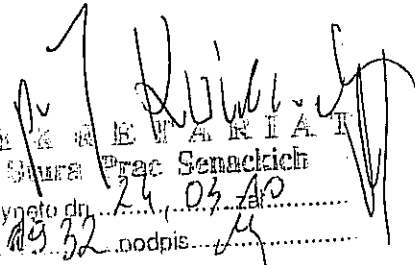

Warszawa, dnia 22 marca 2010 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

DL-P-I-0700-6/10/2
dot. BPS/DSK-043-2497/10

BH-1-0700-74/10/3

SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
z dnia 24.03.10
wzrostem dr.
nr 4932 podpis

Pani

Krystyna Bochenek

Wicemarszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

W odpowiedzi na oświadczenie Pana senatora Rafała Łuchackiego w sprawie wprowadzenia do polskiego systemu prawnego regulacji dotyczących zjawiska stalkingu, przesłane przy piśmie z dnia 10 marca 2010 r. nr BPS/DSK-043-2497/10, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

W grudniu 2008 r. w Ministerstwie Sprawiedliwości przygotowane zostały wstępne analizy dotyczące problematyki stalkingu, w aspekcie ewentualnego wprowadzenia do systemu prawnego definicji tego zjawiska, w celu zapewnienia właściwej reakcji prawnokarnej na stalking.

Stalking jest określeniem pochodzącym z języka angielskiego i oznacza „skradanie się” lub „podchody”. Pod koniec lat 80-tych mianem stalkingu zaczęto określać nowe zjawisko społeczne, jakim było obsesyjne podążanie fanów za gwiazdami filmowymi. Aktualnie określenie stalking rozumiane jest jako złośliwe i powtarzające się nagabywanie, naprzykrzanie się, które może wywołać u innej osoby poczucie zagrożenia. Obejmuje ono zachowania polegające na obsesyjnym śledzeniu, obserwowaniu albo kontaktowaniu się

z inną osobą wbrew jej woli, które w efekcie prowadzi do wzbudzenia w tej osobie strachu o swoje bezpieczeństwo.

Aktualnie reakcja prawa karnego na zjawisko stalkingu oparta może być jedynie na analizie poszczególnych zachowań skierowanych wobec pokrzywdzonego przez stalkera. Pamiętać przy tym należy, że sposób działania sprawcy może przybierać różne formy – w tym takie, które na gruncie aktualnie obowiązujących przepisów prawa karnego materialnego stanowią czyny zabronione, jak również takie, które czynami zabronionymi nie są. W praktyce dopiero określony (a trudny do precyzyjnego sformułowania) stopień nasilenia tych działań powoduje u osoby pokrzywdzonej poczucie zagrożenia lub innego rodzaju dyskomfort. Podkreślenia wymaga, że odczucia pokrzywdzonego związane z działaniami stalkera mają charakter subiektywny, a motywy zachowania sprawcy często posiadają charakter kierunkowo afirmacyjny.

Nie jest jednak tak, że ofiara stalkera jest całkowicie bezbronna wobec działań, podejmowanych wbrew jej woli, nie będących czynami zabronionymi. Wskazać należy, że na gruncie art. 23 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.) dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Zgodnie z art. 24 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne.

W przypadku naruszenia przez stalkera dóbr osobistych określonej osoby, może ona wystąpić do sądu z odpowiednim powództwem. Na mocy art. 448 k.c., w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem

zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Kolejnym aspektem zjawiska stalkingu jest sytuacja, w której czynności związane z działaniami stalkera związane są z występowaniem u niego zaburzeń psychicznych, które stanowią podłoże dla podejmowanych zachowań. Jeżeli zachowania te mogą bezpośrednio zagrażać życiu lub zdrowiu ofiary, będą miały zastosowanie przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535, z późn. zm.), a w szczególności art. 21 tej ustawy, przewidujący możliwość przewiezienia takiej osoby do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody, z zastosowaniem środków przymusu bezpośredniego.

Kwestia odpowiedzialności prawnej za stalking może być ponadto rozpatrywana w płaszczyźnie art. 107 Kodeksu wykroczeń („kto w celu dokuczenia innej osobie złośliwie wprowadza ją w błąd lub w inny sposób złośliwie niepokoi, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny do 1.500 złotych albo karze nagany”).

Również przepisy Kodeksu karnego zawierają regulacje, mogące stanowić podstawę odpowiedzialności stalkera: art. 190 k.k. (groźba karalna), art. 191 k.k. (zmuszanie do określonego zachowania), art. 193 k.k. (naruszenie miru domowego) 207 k.k. (znęcanie), art. 217 k.k. (naruszenie nietykalności cielesnej).

W wypadku dopuszczenia się czynów, wypełniających znamiona przestępstwa określonego w Kodeksie karnym lub w innej ustawie, przez osobę, która z uwagi na zaburzenia psychiczne nie podlega odpowiedzialności karnej (niepoczytalność – art. 31 § 1 k.k.), możliwe jest stosowanie wobec niej środków zabezpieczających na zasadach określonych w art. 93 i 94 k.k., czyli umieszczenie w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym.

Podstawowym problemem związanym z określeniem stalkingu na gruncie prawa karnego jest stworzenie takich znamion czynu zabronionego, które będą możliwe do ustalenia w drodze procesu karnego. Już katalog czynności sprawczych, jakie są podejmowane w ramach stalkingu, jest trudny do określenia (stalking przybiera w praktyce rozmaite formy, w zależności od konkretnej sytuacji). Czynności te mogą również posiadać charakter cyberprzestępczy – nękanie osoby za pomocą internetu. Określenia wymagałoby również, od jakiego momentu dane zachowania nie stanowiące same w sobie czynów zabronionych, mogłyby zostać uznane za karalny stalking.

W celu wprowadzenia prawnych regulacji dotyczących stalkingu, konieczne jest precyzyjne określenie, jakie konkretnie zachowania, podejmowane w jakich okolicznościach, są niedozwolone. Należy przy tym wziąć pod uwagę znaczny stopień subiektywizacji odczuć, jakie mogą zostać wywołane u osoby będącej ofiarą stalkera, jak również znaczny stopień subiektywizacji motywów zachowania sprawcy.

Przy konstruowaniu normy prawa karnego penalizującej zjawisko stalkingu z zachowaniem wymogów konstytucyjnych, konieczne będzie zobiektywizowanie przesłanek odpowiedzialności sprawcy.

W związku z przedstawionymi wyżej wątpliwościami, w czerwcu 2009 r. Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości z prośbą o dokonanie analizy uregulowań prawnych dotyczących zjawiska *stalkingu* w ustawodawstwie innych państw, w szczególności krajów Unii Europejskiej, oraz o przedstawienie opinii o potrzebie wprowadzenia do polskiego porządku prawnego przepisów kryminalizujących to zjawisko, z ewentualnym wskazaniem zakresu niezbędnych zmian normatywnych.

W sierpniu 2009 r. uzyskano analizę Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, z której wynikało, że przed ewentualnym uruchomieniem prac legislacyjnych, wskazane byłoby przeprowadzenie badań wiktyimizacyjnych w odniesieniu

do zjawiska stalkingu, pozwalających na rzetelną ocenę jego obecnych rozmiarów i charakteru.

Na zlecenie Ministerstwa Sprawiedliwości badania takie zostały przeprowadzone w końcu 2009 roku. Aktualnie w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości opracowywany jest raport z badań. W raporcie zostanie określona skala zjawiska, charakterystyka pokrzywdzonych, ich postawa w czasie borykania się z problemem nękania (czy szukali pomocy prawnej, czy podejmowali działania nieformalne), ewentualnie rodzaj otrzymanego wsparcia od organów ścigania, a także specyfika działań podejmowanych przez stalkerów w Polsce.

Z zyczeniami Szanunku

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Abigajla Włodyka
PODSZEFKRETARZ STANU